

Peiling samenwerkingsverbanden passend onderwijs po en vo

Onderzoek naar de samenwerking rond leerlingen
met een extra ondersteuningsbehoefte bij de overgang
van primair naar voortgezet onderwijs

Marijn Vleeskens
Leonie Middelbeek
Pauline van Eck
Kelly Kerremans

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Onderzoeksvragen.....	5
1.2	Onderzoeksofzet.....	6
1.3	Leeswijzer	8
2	Mate en wijze van samenwerken	9
2.1	Samenwerking tussen samenwerkingsverbanden	9
2.2	Redenen om niet samen te werken	10
2.3	Intensiteit van de samenwerking	11
2.4	Vormen van samenwerking.....	13
2.5	Samenwerking rond overgangen.....	14
2.6	Samenwerking op thema's	14
2.7	Ondersteuning van leerlingen	16
2.8	Rol van de ouder- en jeugdsteunpunten.....	17
2.9	Voorbeelden van samenwerking.....	18
3	Meerwaarde en aandachtspunten	21
3.1	Gepercipieerde opbrengsten van samenwerking	21
3.2	Mate van tevredenheid over samenwerking	22
3.3	Knelpunten bij samenwerking	23
3.4	Succesfactoren in de samenwerking	25
3.5	Vervolgen van samenwerking	26
4	Optimaliseren van samenwerking	27
4.1	Huidige samenwerking	27
4.2	Ontwikkelen van samenwerking	28

1 Inleiding

Passend onderwijs is op 1 augustus 2014 ingevoerd. De uitwerking ervan in de praktijk is jarenlang gevolgd door middel van de landelijke evaluatie passend onderwijs. Het eindrapport van deze evaluatie liet in het voorjaar van 2020 zien dat de organisatie van ondersteuning sinds de invoering van het nieuwe beleid verbeterd is, maar dat de uitvoerbaarheid in de school nog om aandacht vraagt. Hiertoe heeft het ministerie van OCW samen met het veld de 'Beleidsnota Evaluatie en verbeteraanpak passend onderwijs' opgesteld.¹ Taken en verantwoordelijkheden van samenwerkingsverbanden en schoolbesturen zijn destijds geformuleerd in een programma van eisen.² In de verbeteraanpak en het programma van eisen is het volgende opgenomen:

'Het ministerie van OCW verwacht dat samenwerkingsverbanden zo nodig een rol vervullen in het ondersteunen van scholen om soepele overgangen voor leerlingen met een ondersteuningsbehoefte tot stand te brengen van de voorschoolse voorziening naar school, tussen verschillende scholen, van primair naar voortgezet onderwijs, van regulier naar gespecialiseerd onderwijs en andersom, van voortgezet onderwijs naar het vervolgonderwijs en naar de arbeidsmarkt of dagbesteding, zodat leerlingen op deze kwetsbare momenten de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben om in de nieuwe omgeving tot hun recht te komen.'

Een succesvolle overgang van primair naar voortgezet onderwijs draagt eraan bij dat leerlingen zich op de lange termijn in overeenstemming met hun capaciteiten kunnen ontwikkelen en is belangrijk voor hun welzijn. Het schooladvies, de overdracht naar de school voor voortgezet (speciaal) onderwijs en het selectiemoment spelen een belangrijke rol bij de overgang van primair naar voortgezet onderwijs.³ Uitkomsten van langlopend onderzoek naar de verbeteraanpak passend onderwijs laten zien dat er volgens ouders nog verbetermogelijkheden zijn als het gaat om de communicatie tussen scholen in de overgang van primair naar voortgezet onderwijs. Specifiek betreft het informatie vanuit het basisonderwijs richting de ontvangende school over ondersteuning die al is geboden en het advies over hoe om te gaan met de leerling. Ook is er niet altijd een gesprek tussen beide scholen om informatie over de leerling door te nemen. Daarnaast zijn er nog relatief veel ouders van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften die niet zijn geïnformeerd over de ondersteuning die het ouder- en jeugdsteunpunt van het samenwerkingsverband zou kunnen bieden.⁴

Tijdens de plenaire behandeling in de Tweede Kamer van het wetsvoorstel 'Versterking van de positie van ouders en leerlingen in passend onderwijs' heeft het lid De Kort een motie⁵ ingediend waarin geconstateerd wordt dat het wetsvoorstel geen aandacht besteedt aan de overgang van primair naar voortgezet onderwijs voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. De regering is daarbij verzocht om:

- 1) in kaart te brengen hoe ouder- en jeugdsteunpunten van samenwerkingsverbanden kunnen samenwerken om deze overgang te vergemakkelijken voor leerlingen met een ondersteuningsbehoefte;
- 2) breder in kaart te brengen of de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs optimaal verloopt.

¹ Ministerie van OCW, 2020. https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z20529&did=2020D44085

² Het programma van eisen is - onder meer vanwege de nieuwe Wet versterking positie ouders en leerlingen in het passend onderwijs - in 2024 herzien.

³ <https://www.kennisrotonde.nl/vraag-en-antwoord/succesvolle-overgang-van-po-naar-vo>

⁴ Doelstellingenmonitor passend onderwijs- tweede meting. SEO & Oberon, 2024

⁵ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-36443-11.html>

1.1 Onderzoeksvragen

Voorbeelden van hoe ouder- en jeugdsteunpunten samenwerken rond de overgang van primair naar voortgezet onderwijs voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte zijn reeds bij het ministerie bekend. Het onderzoek is daarom gericht op het tweede deel van de motie en in het bijzonder op de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden passend onderwijs rond leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte bij de overgang van primair naar voortgezet onderwijs. De samenwerking wordt daarbij als optimaal beschouwd 'als deze er concreet aan bijdraagt dat leerlingen bij de overgang van primair naar voortgezet onderwijs de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben om in de nieuwe omgeving tot hun recht te komen en een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doormaken en leerlingen die extra ondersteuning behoeven een zo passend mogelijke plaats krijgen'.⁶ Het onderzoek kent drie hoofdvragen, uitgewerkt in enkele deelvragen.

Mate en wijze van samenwerken

- 1) *In hoeverre werken samenwerkingsverbanden passend primair en voortgezet onderwijs samen om de overgang van regulier en speciaal (basis)onderwijs naar voortgezet (speciaal) onderwijs voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte te vergemakkelijken?*
 - a) Werken samenwerkingsverbanden samen? Waarom wel of niet?
 - b) Hoe ziet de samenwerking er in de praktijk op hoofdlijnen uit?

Meerwaarde en aandachtspunten

- 2) *In hoeverre is deze samenwerking optimaal?*
 - a) Draagt de samenwerking eraan bij dat leerlingen tot hun recht komen, een ononderbroken ontwikkelingsproces doormaken en een zo passend mogelijke plek krijgen?
 - b) Wat zijn de succesfactoren en knelpunten in de samenwerking?
 - c) Hoe tevreden zijn samenwerkingsverbanden over de samenwerking?
 - d) (Hoe) gaan de betrokken partijen in de toekomst verder met de samenwerking? Zijn er aspecten die zij willen verbeteren? Zo ja, welke en waarom?

Optimaliseren van samenwerking

- 3) *Hoe kunnen samenwerkingsverbanden de samenwerking verder optimaliseren?*

⁶ Gebaseerd op Artikel 18a, lid 2, WPO / Artikel 2.47, lid 2, WVO 2020.

1.2 Onderzoekopzet

Online vragenlijst

Om bovenstaande vragen te beantwoorden, is een online vragenlijst ontwikkeld die is uitgezet onder alle 151 samenwerkingsverbanden passend onderwijs, inclusief de twee landelijke samenwerkingsverbanden van de reformatorische onderwijsinstellingen: 76 voor primair onderwijs⁷ (po) en 75 voor voortgezet onderwijs⁸ (vo).

Om voor een goede respons te zorgen, is in de week van 10 februari een vooraankondiging uitgegaan naar de algemene e-mailadressen van de samenwerkingsverbanden. Op die manier zijn samenwerkingsverbanden in staat gesteld om een specifieke contactpersoon door te geven zodat de vragenlijst vervolgens gericht naar deze personen kon worden uitgezet. Dit leverde in totaal mailadressen van 90 vertegenwoordigers van samenwerkingsverbanden op waar de vragenlijst direct naartoe kon worden gestuurd.

In verband met de voorjaarsvakantie is de vragenlijst in de week van 26 februari uitgezet onder de samenwerkingsverbanden in de regio Noord, en in de week van 4 maart is de vragenlijst ook uitgezet onder de samenwerkingsverbanden in de regio Midden en Zuid. Na twee en vier weken is een herinnering gestuurd aan de samenwerkingsverbanden die de vragenlijst op dat moment nog niet hadden ingevuld. Op 1 april is de vragenlijst gesloten.

Respons

In totaal hebben 104 samenwerkingsverbanden passend onderwijs de digitale vragenlijst ingevuld.

Drie van deze samenwerkingsverbanden hebben de vragenlijst twee of drie keer ingevuld. Bij deze drie is gekeken naar de open antwoorden, en is alleen de ingevulde vragenlijst met de meest uitgebreide en complete antwoorden meegenomen in de analyse. Met een respons van 104 is een responspercentage behaald van 69%. De 47 samenwerkingsverbanden die niet op de oproep hebben gereageerd zijn niet nader onderzocht.

In totaal hebben 54 samenwerkingsverbanden po en 50 samenwerkingsverbanden vo een vragenlijst ingevuld. Deze verdeling is iets schever dan die in de populatie (alle samenwerkingsverbanden), hoewel het niet veel verschilt (zie tabel 1.1).

Tabel 1.1 Respons per sector (po/vo), afgezet tegen populatie.

	Respons	Populatie
Samenwerkingsverbanden po	54 (52%)	76 (50%)
Samenwerkingsverbanden vo	50 (48%)	75 (50%)
Totaal	104	151

Ook is gekeken naar de geografische spreiding van de samenwerkingsverbanden die hebben gereageerd op de vragenlijst ten opzichte van de populatie (Tabel 1.2). De spreiding in de respons blijkt ongeveer overeen te komen met de spreiding in de populatie, en we kunnen dus stellen dat de respondenten een goede afspiegeling zijn van de populatie op dit vlak.

⁷ Samenwerkingsverbanden passend onderwijs primair onderwijs:
[Samenwerkingsverbanden - Primair onderwijs - DUO Open onderwijsdata](#)

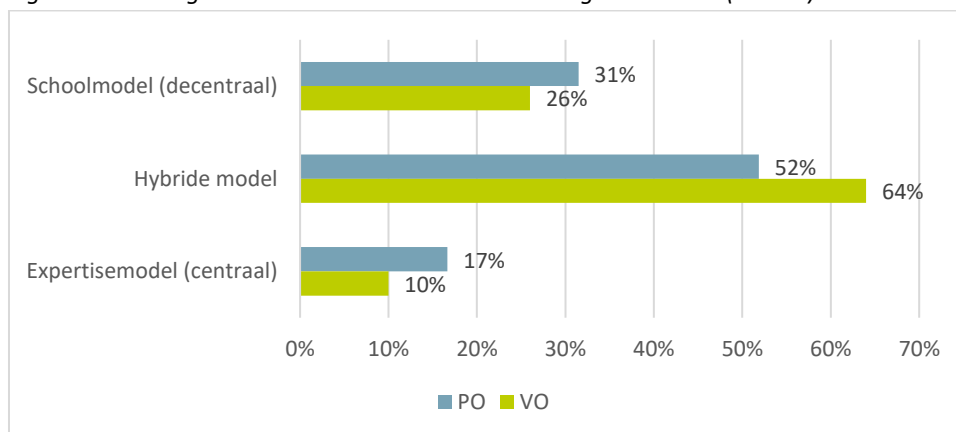
⁸ Samenwerkingsverbanden passend onderwijs voortgezet onderwijs:
[Adressen samenwerkingsverbanden - Voortgezet onderwijs - DUO Open Onderwijsdata](#)

Tabel 1.2 Respons per provincie, afgezet tegen populatie

Provincie	Respons	Populatie
Zuid-Holland	25%	23%
Groningen	1%	2%
Friesland	3%	3%
Drenthe	4%	4%
Overijssel	7%	7%
Flevoland	4%	4%
Gelderland	13%	13%
Utrecht	8%	7%
Noord-Holland	17%	14%
Zeeland	2%	3%
Noord-Brabant	13%	13%
Limburg	4%	8%

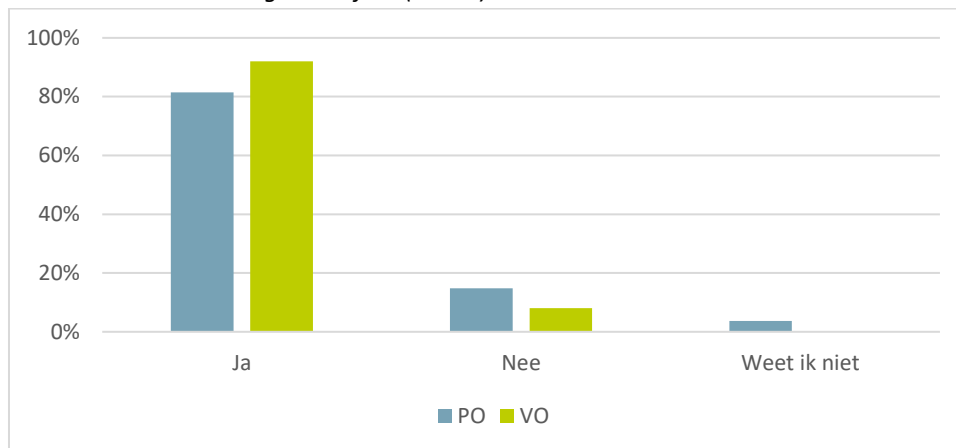
De meeste samenwerkingsverbanden die de vragenlijst hebben ingevuld hanteren een sturingsmodel met een hybride karakter (po 52%, vo 64%). Ongeveer een derde van de deelnemende samenwerkingsverbanden po en een kwart van de samenwerkingsverbanden vo werkt met een schoolmodel. Een klein deel (po 17% en vo 10%) heeft een expertisemodel. Zie Figuur 1.1.

Figuur 1.1 Sturingsmodel deelnemende samenwerkingsverbanden (n= 104)

Aan het begin van de vragenlijst is gevraagd of er vanuit het samenwerkingsverband expertise kan worden ingezet bij de overgang van primair naar voortgezet onderwijs van leerlingen met ondersteuningsbehoeften. Figuur 1.2 laat zien dat dit bij de meeste deelnemende samenwerkingsverbanden mogelijk is.

Figuur 1.2 Mogelijkheid om expertise in te zetten bij de overgang po-vo van leerlingen met ondersteuningsbehoeften (n=104)

1.3 Leeswijzer

In de volgende twee hoofdstukken beschrijven we de uitkomsten van de digitale vragenlijst over 'samenwerking'. Het gaat daarbij om de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden passend primair en voortgezet onderwijs om de overgang van regulier en speciaal (basis)onderwijs naar voortgezet (speciaal) onderwijs voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte te vergemakkelijken. In hoofdstuk 2 gaan we in op de mate en manier van samenwerken en in hoofdstuk 3 op de bijdrage van de samenwerking aan een ononderbroken ontwikkelingsproces en een zo passend mogelijke plek voor leerlingen. We besteden ook aandacht aan knelpunten en succesfactoren in de samenwerking en kijken naar eventuele toekomstplannen voor samenwerking. In hoofdstuk 4 sluiten we af met een korte reflectie op de onderzoeksuitkomsten en wat dit betekent voor het optimaliseren van samenwerking.

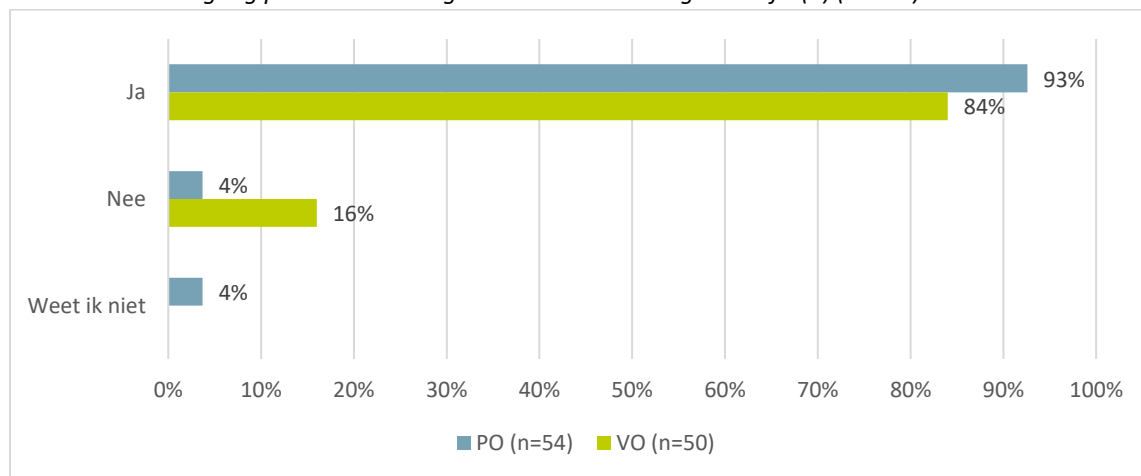
2 Mate en wijze van samenwerken

In dit hoofdstuk geven we antwoord op de vraag in hoeverre samenwerkingsverbanden passend primair (po) en voorgezet onderwijs (vo) samenwerken om de overgang van regulier en speciaal (basis)onderwijs naar voortgezet (speciaal) onderwijs voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte te vergemakkelijken. We gaan achtereenvolgens in op het bestaan van samenwerking, redenen om niet samen te werken, de intensiteit en vormen van samenwerking en op de rol van het ouder- en jeugdsteunpunt. We sluiten het hoofdstuk af met enkele voorbeelden van samenwerking.

2.1 Samenwerking tussen samenwerkingsverbanden

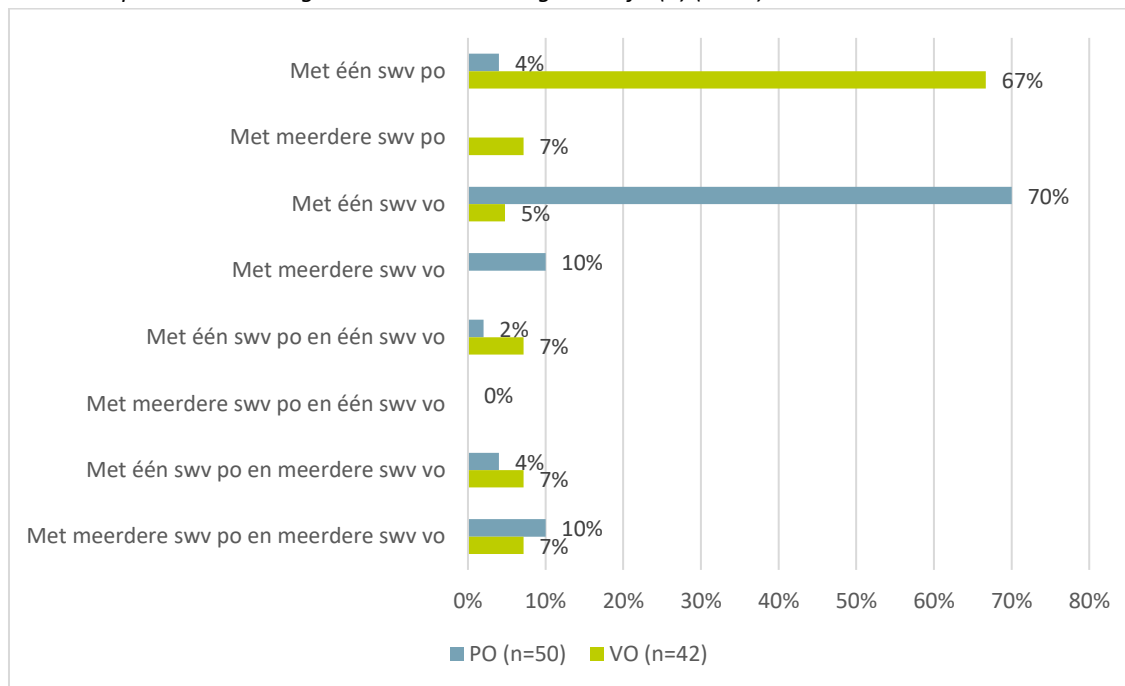
We stelden vertegenwoordigers van de samenwerkingsverbanden de vraag of zij met een of meerdere samenwerkingsverband(en) samenwerken om de overgang van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte van po naar vo te vergemakkelijken. Zowel voor de samenwerkingsverbanden po als voor de samenwerkingsverbanden vo geldt dat het merendeel van hen samenwerkt met een (of meerdere) andere samenwerkingsverband(en). In Figuur 2.1. is te zien dat 93% van de respondenten van samenwerkingsverbanden po dit aangeeft, voor de samenwerkingsverbanden vo is dit 84%. Een klein deel van de samenwerkingsverbanden (4% po, 16% vo) werkt niet samen rond de overgang van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte.

Figuur 2.1 Percentage samenwerkingsverbanden dat (een) ander(e) samenwerkingsverband(en) samenwerkt bij de overgang po-vo van leerlingen met ondersteuningsbehoefte(n) (n=104)

Aan de samenwerkingsverbanden die aangeven met een (of meerdere) samenwerkingsverband(en) samen te werken om de overgang van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte van po naar vo te vergemakkelijken, stelden we ook de vraag met welk(e) samenwerkingsverband(en) zij samenwerken. Verreweg de meeste samenwerkingsverbanden po werken samen met één ander samenwerkingsverband, namelijk een samenwerkingsverband vo. Hetzelfde geldt voor de samenwerkingsverbanden vo: de meeste werken samen met één ander samenwerkingsverband, namelijk een samenwerkingsverband po. De overige samenwerkingsverbanden werken met meerdere samenwerkingsverbanden samen. Zie Figuur 2.2.

Figuur 2.2 Type samenwerkingsverband(en) waarmee samenwerkingsverbanden samenwerken bij de overgang po-vo van leerlingen met ondersteuningsbehoefte(n) (n=92)

2.2 Redenen om niet samen te werken

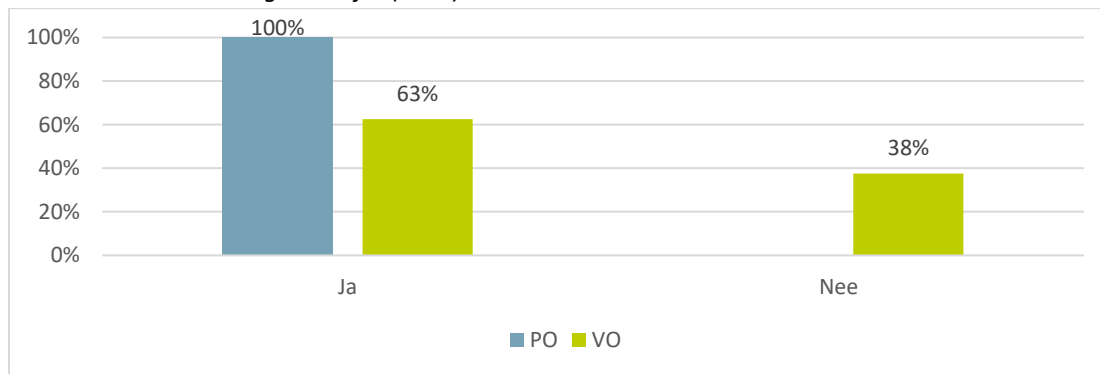
Aan samenwerkingsverbanden die aangaven dat zij niet samenwerken met (een) ander(e) samenwerkingsverband(en) om de overgang van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte van po naar vo te vergemakkelijken, vroegen we om dit toe te lichten. De toelichtingen die het vaakst werden gegeven zijn dat schoolbesturen en/of scholen zelf werken aan de overgang zonder tussenkomst van het samenwerkingsverband en dat het samenwerkingsverband wel wil samenwerken maar op dit moment andere prioriteiten stelt.

We stelden de samenwerkingsverbanden die aangaven dat zij niet samenwerken met (een) ander(e) samenwerkingsverband(en) om de overgang van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte van po naar vo te vergemakkelijken, ook de vraag wanneer zij de samenwerking met andere samenwerkingsverbanden wel aan zouden gaan. Hierop worden uiteenlopende antwoorden gegeven. Zo wijst een samenwerkingsverband op voldoende tijd en ruimte om samen te werken en wijst een ander samenwerkingsverband op een gezondere financiële situatie. Ook noemen enkele samenwerkingsverbanden dat het voor samenwerking nodig is dat samenwerkingsverbanden vanuit dezelfde visie, dezelfde rolopvatting en een vergelijkbaar verdeelmodel gaan werken. Tot slot noemt een samenwerkingsverband het belang van een bredere provinciale focus.

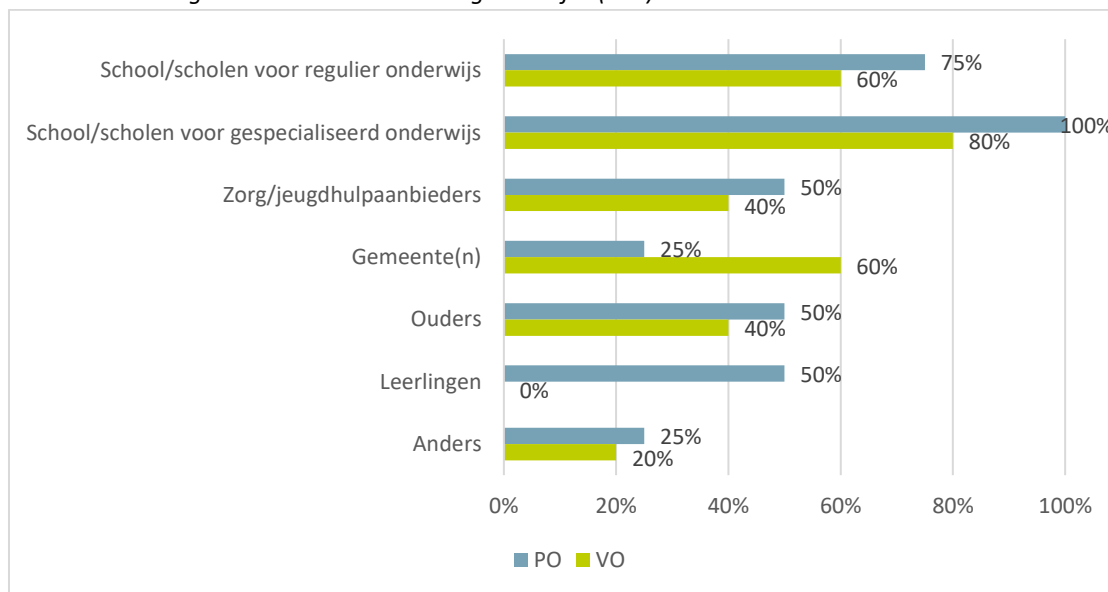
We vroegen samenwerkingsverbanden die aangaven niet samen te werken rond de overgang van primair naar voortgezet onderwijs van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte ook of zij samenwerken met eventuele andere partners om de overgang voor deze leerlingen te vergemakkelijken (Figuur 2.3). De vier samenwerkingsverbanden po die niet samenwerken met andere samenwerkingsverbanden rondom de overgang, werken wel met andere partners samen. Zij werken voornamelijk samen met scholen voor regulier (75%) en gespecialiseerd onderwijs (100%) (Figuur 2.4). De helft van de samenwerkingsverbanden die met partners samenwerken, werkt met aanbieders van zorg of jeugdhulp, ouders of leerlingen samen. Eén samenwerkingsverband geeft aan met zzp'ers via een individueel arrangement samen te werken rondom de overgang (anders, namelijk). In het vo werken vijf van de acht samenwerkingsverbanden die niet met andere samenwerkingsverbanden rondom de overgang werken wel met partners samen. Net als bij de

samenwerkingsverbanden po werken de samenwerkingsverbanden vo vooral samen met scholen voor regulier (60%) en/of gespecialiseerd onderwijs (80%). 60% werkt daarnaast samen met gemeenten. Eén samenwerkingsverband vo geeft aan dat er 'po-vo vergaderingen' zijn in de regio waarin de overgang van primair naar voortgezet onderwijs centraal staat. De Figuren 2.3 en 2.4 brengen dit in beeld waarbij moet worden opgemerkt dat het hier om een klein aantal samenwerkingsverbanden gaat.

Figuur 2.3 Samenwerking met andere partners bij de overgang po-vo van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte (n=12)

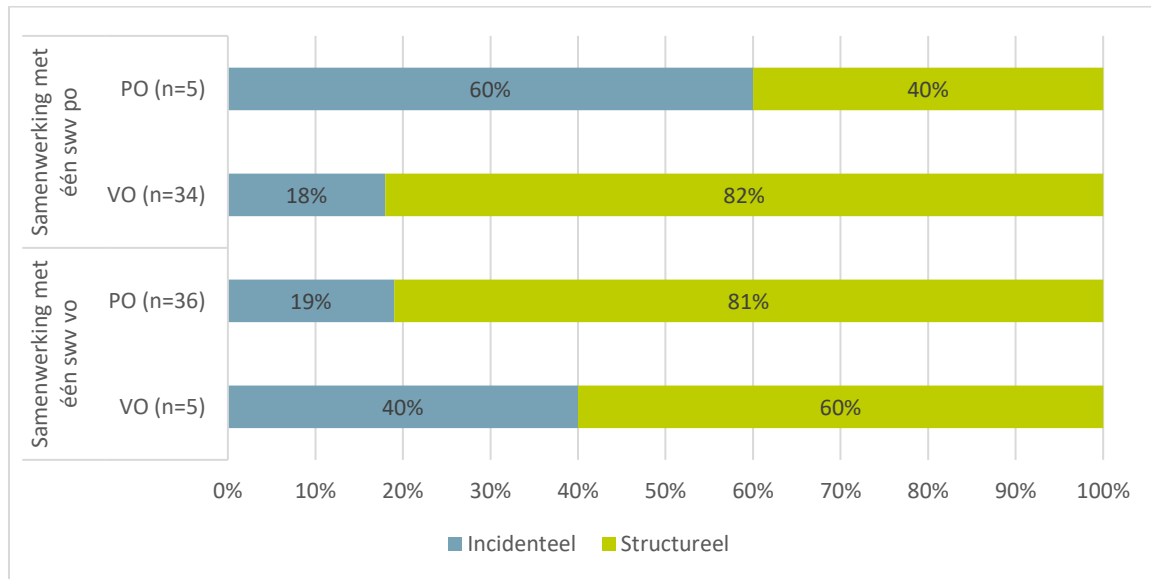
Figuur 2.4 Partners waarmee samenwerkingsverbanden samenwerken rondom de overgang po-vo van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte (n=9)

2.3 Intensiteit van de samenwerking

De meeste samenwerkingsverbanden po die samenwerken met één ander samenwerkingsverband vo en de meeste samenwerkingsverbanden vo die samenwerken met één ander samenwerkingsverband po spreken van een structurele samenwerking (ruim 80%). Bij een klein deel gaat het om een incidentele samenwerking (Figuur 2.5).

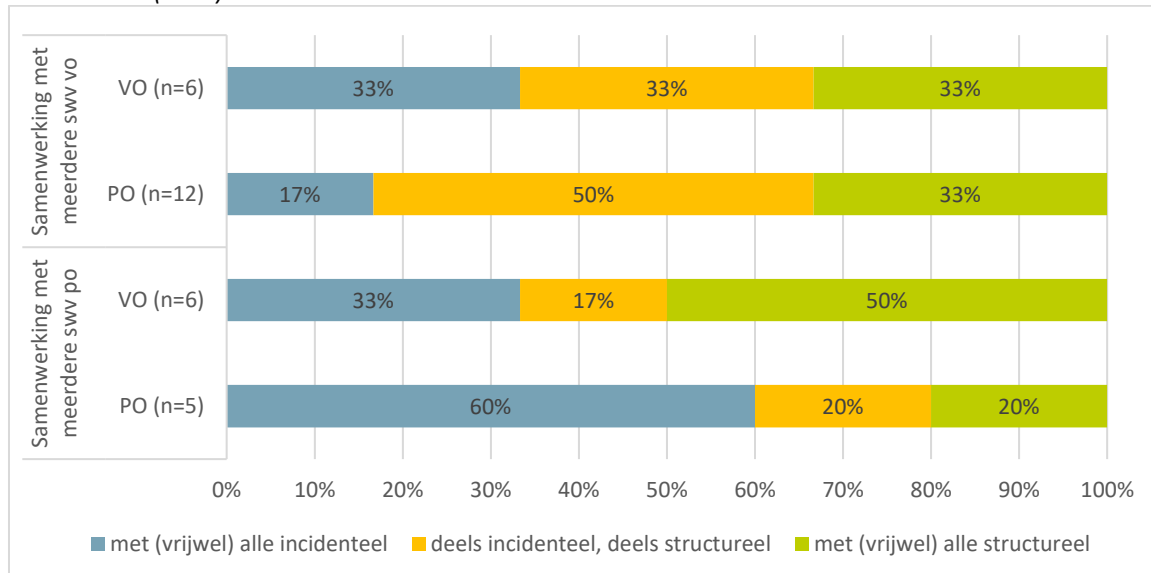
Figuur 2.5 Intensiteit van samenwerking bij samenwerkingsverbanden die met één samenwerkingsverband po of vo samenwerken (n=76)

Achter po en vo staan de samenwerkingsverbanden die in die categorie vallen. Er is een aantal samenwerkingsverbanden dat met één po en één vo of met meerdere po en meerdere vo samenwerkt, en hier dus dubbel telt. Daarom is de som van de rijen niet gelijk aan de totale n in de figuur.

Bij samenwerkingsverbanden die met meerdere samenwerkingsverbanden samenwerken rond de overgang van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte komen zowel incidentele als structurele vormen van samenwerking voor (Figuur 2.6).

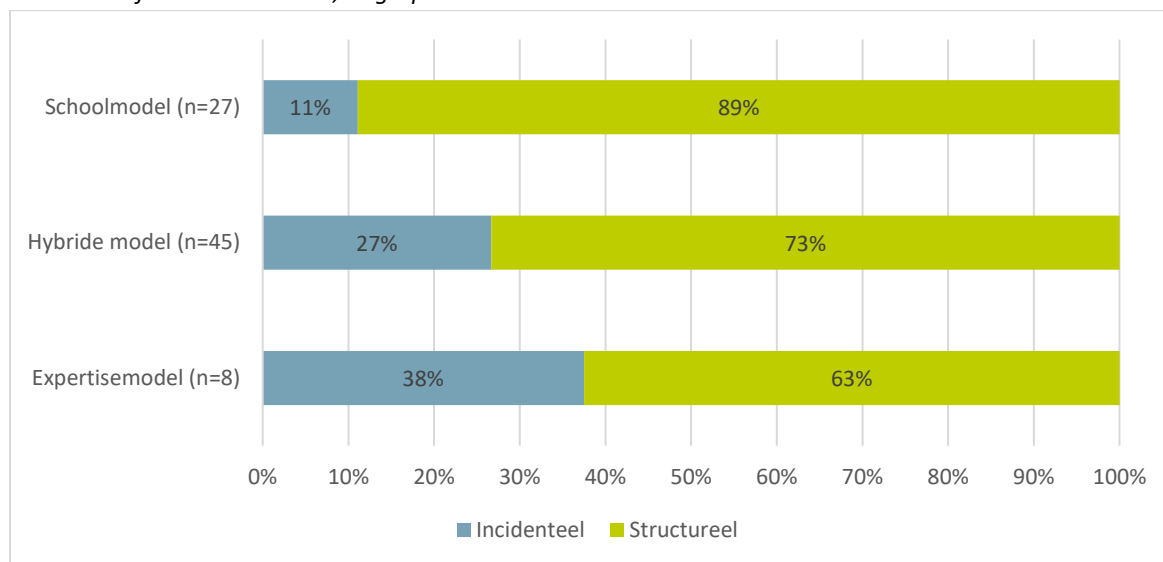
Figuur 2.6 Intensiteit van samenwerking bij samenwerkingsverbanden die met meerdere samenwerkingsverbanden po of vo samenwerken, uitgesplitst naar samenwerkingsverbanden po en vo (n=21)

Achter po en vo staan de samenwerkingsverbanden die in die categorie vallen. Er is een aantal samenwerkingsverbanden dat met één po en één vo of met meerdere po en meerdere vo samenwerkt, en hier dus dubbel telt. Daarom is de som van de rijen niet gelijk aan de totale n in de figuur.

Aanvullend is gekeken naar de verdeelmodellen en de intensiteit waarmee samenwerkingsverbanden met één ander samenwerkingsverband (po/vo) samenwerken. In figuur 2.7 is te zien dat samenwerkingsverbanden die een schoolmodel hanteren vaak structureel samenwerken (89%). Voor samenwerkingsverbanden met een of hybride model of een expertisemodel die hebben deelgenomen aan de vragenlijst geldt dit ook, maar in mindere mate (resp. 73% en 63%).

Figuur 2.7 Intensiteit van samenwerking bij samenwerkingsverbanden die met één samenwerkingsverband po of vo samenwerken, uitgesplitst naar verdeelmodel

2.4 Vormen van samenwerking

Bij bijna alle samenwerkingsverbanden die met één samenwerkingsverband samenwerken krijgt de samenwerking vorm door betrokkenheid bij een casus als dat nodig is. Bij een groot deel is er ook uitwisseling en afstemming wat betreft beleid of aanpak gericht op leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte in de overgang van po naar vo. Vormgeving en uitvoering van gezamenlijk beleid komt bij ongeveer de helft van deze samenwerkingsverbanden voor. Zie Tabel 2.1.

Tabel 2.1 Vorm van samenwerking bij samenwerkingsverbanden die met één samenwerkingsverband po of vo samenwerken (n=76)

De samenwerking krijgt vorm door...	Samenwerking met één swv po	Samenwerking met één swv vo
... betrokkenheid bij een casus als dat nodig is	92%	95%
... uitwisseling over ieders beleid/aanpak	69%	68%
... afstemming op elkaars beleid/aanpak	54%	68%
... vormgeving van gezamenlijk(e) beleid/aanpak	51%	59%
... gezamenlijke uitvoering van beleid/aanpak	49%	49%

Bij samenwerkingsverbanden die met meerdere samenwerkingsverbanden samenwerken geldt ook dat er in de meeste gevallen betrokkenheid bij een casus is als dat nodig is. Uitwisseling en afstemming van beleid komt ook voor. Gezamenlijke vormgeving en uitvoering van beleid is minder gangbaar, zie Tabel 2.2).

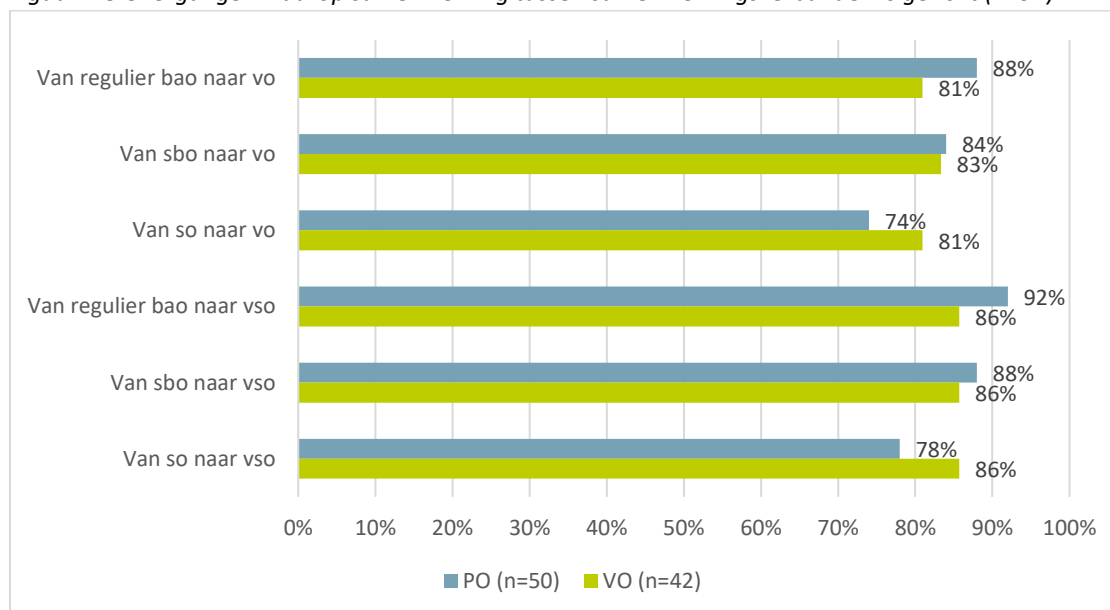
Tabel 2.2 Vorm van samenwerking bij samenwerkingsverbanden die met meerdere samenwerkingsverbanden po of vo samenwerken (n=21)

De samenwerking krijgt vorm door...	Samenwerking met meerdere swv po			Samenwerking met meerdere swv vo		
	met (vrijwel) geen	met een deel	met (vrijwel) alle	met (vrijwel) geen	met een deel	met (vrijwel) alle
... betrokkenheid bij een casus als dat nodig is	0%	18%	82%	6%	28%	67%
... uitwisseling over ieders beleid/aanpak.	18%	55%	27%	6%	56%	39%
... afstemming op elkaars beleid/aanpak.	18%	64%	18%	6%	61%	33%
... vormgeving van gezamenlijk(e) beleid/aanpak.	46%	36%	18%	28%	50%	22%
... gezamenlijke uitvoering van beleid/aanpak.	46%	36%	18%	33%	39%	28%

2.5 Samenwerking rond overgangen

We vroegen samenwerkingsverbanden ook op welke overgang(en) de samenwerking is gericht. Figuur 2.8 laat zien dat dat er bij de samenwerking vaak aandacht uitgaat naar verschillende overgangen.

Figuur 2.8 Overgangen waarop samenwerking tussen samenwerkingsverbanden is gericht (n=92)

2.6 Samenwerking op thema's

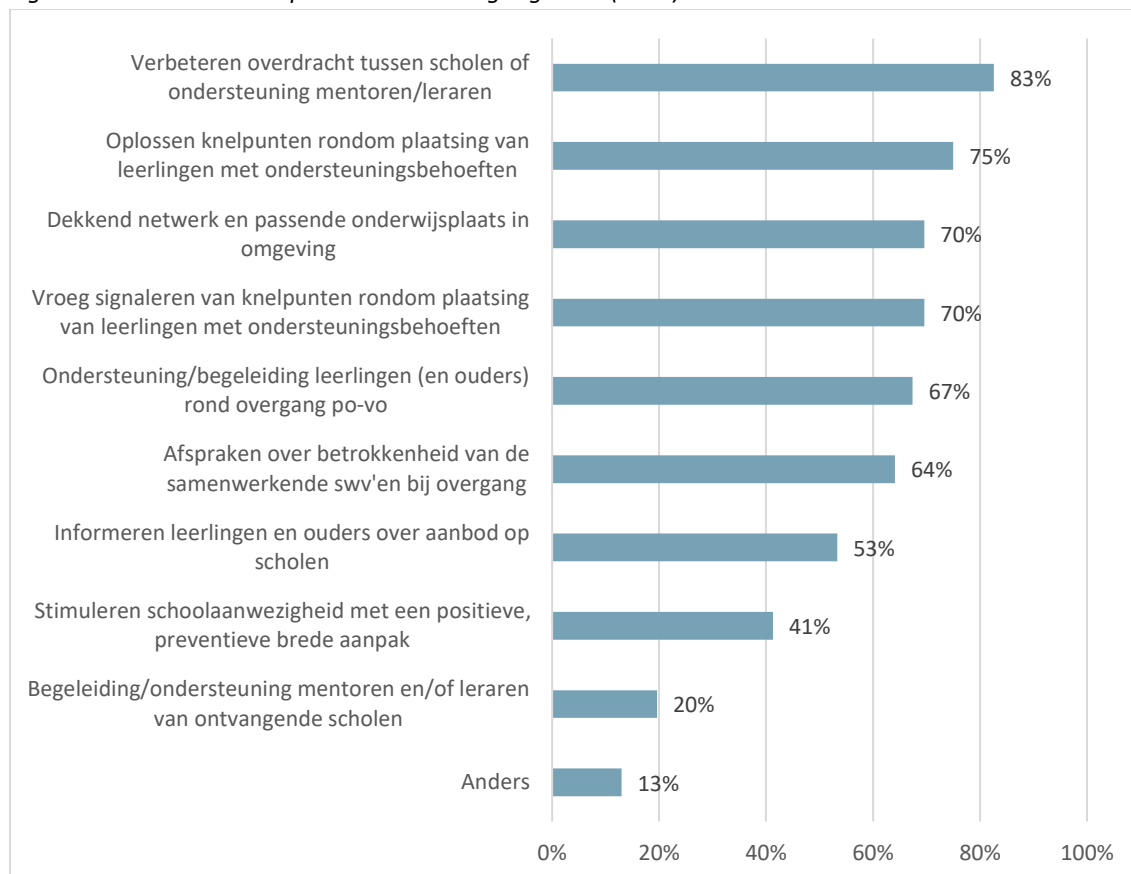
Figuur 2.9 laat zien op welke thema's de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden die werken aan een soepele overgang van po naar vo van leerlingen met ondersteuningsbehoeften is gericht. De meeste samenwerkingsverbanden (83%) werken aan het verbeteren van de overdracht tussen scholen van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte. Daarnaast werkt (bijna) driekwart aan het vroeg signaleren en oplossen van knelpunten rond plaatsing van leerlingen met ondersteuningsbehoeften.

De samenwerking is bij 70% van de samenwerkende samenwerkingsverbanden ook gericht op het realiseren van een dekkend netwerk en het vinden van een passende plek in omliggende regio's als dat nodig is. Samenwerking gericht op ondersteuning of begeleiding van leerlingen met ondersteuningsbehoeften komt iets minder vaak voor. Dit geldt ook voor samenwerking gericht op afspraken over de betrokkenheid van de samenwerkingsverbanden bij de overgang van leerlingen met ondersteuningsbehoeften.

Ongeveer de helft van de samenwerkingsverbanden richt zich in de samenwerking op informatie voor leerlingen en ouders over het onderwijs- en ondersteuningsaanbod op de scholen. Bij 41% van de samenwerkingsverbanden is de samenwerking gericht op het stimuleren van schoolaanwezigheid en een klein deel (20%) richt zich in de samenwerking op begeleiding van mentoren of leraren van scholen die leerlingen met een ondersteuningsbehoefte ontvangen.

Bij de categorie 'Anders' noemen samenwerkingsverbanden onder andere dat samengewerkt wordt rondom het vinden van een passende vo-school voor leerlingen met ondersteuningsbehoeften, rondom beleidsafspraken op het gebied van de overgang en rondom professionalisering ter versterking van de basisondersteuning.

Figuur 2.9 Thema's waarop de samenwerking is gericht (n=92)

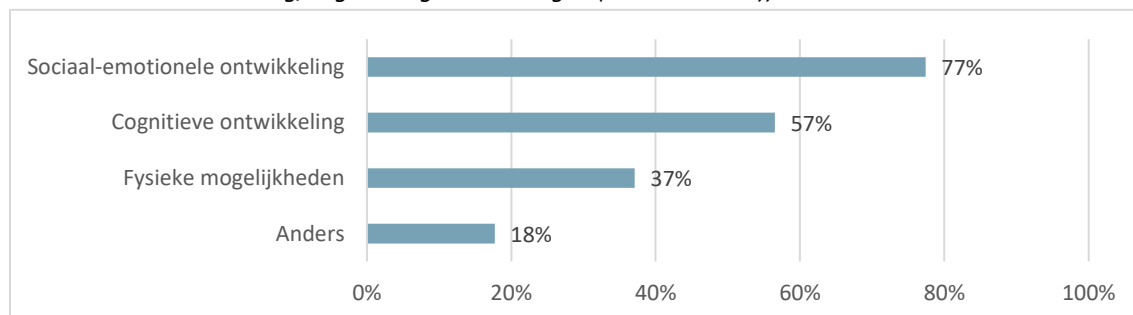

2.7 Ondersteuning van leerlingen

Aan de samenwerkingsverbanden die aangaven zich (onder andere) te richten op de ondersteuning van leerlingen (en hun ouders) ($n=62$) stelden we de vervolgvraag op welk ontwikkelingsgebied de ondersteuning gericht is. In ruim driekwart van de gevallen is deze ondersteuning (onder andere) gericht op de sociale-emotionele ontwikkeling van leerlingen en in ruim de helft van de gevallen (ook) op de cognitieve ontwikkeling. Zie ook Figuur 2.10. Ondersteuning van leerlingen (en hun ouders) op het gebied van fysieke mogelijkheden werd in mindere mate genoemd (door 37% van de samenwerkingsverbanden).

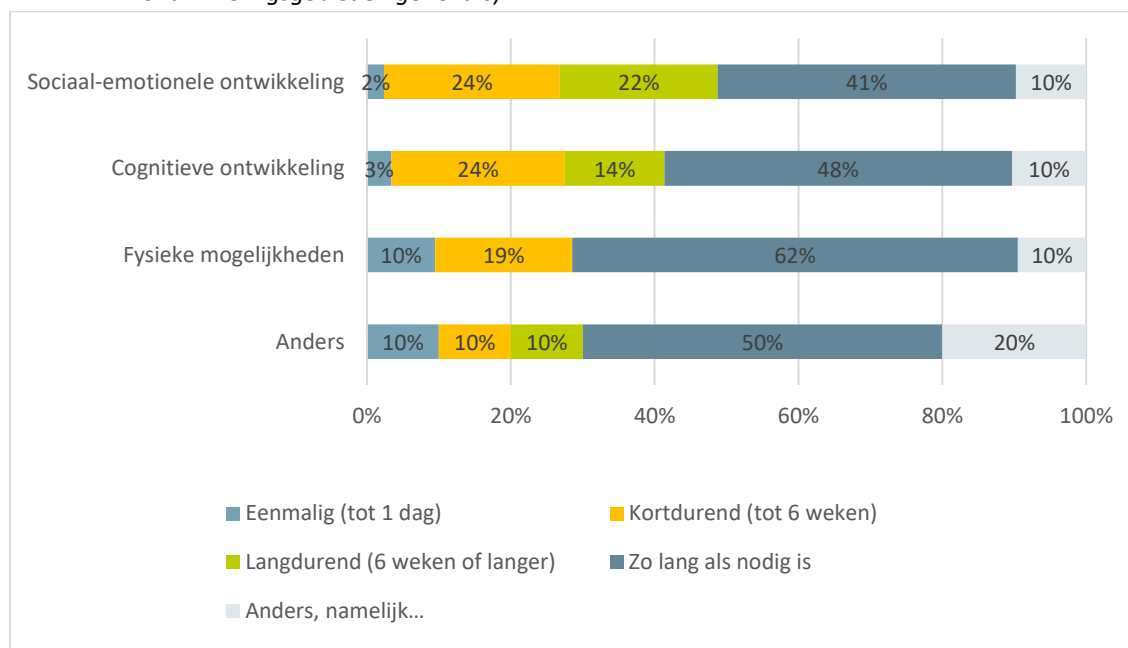
Onder de categorie 'Anders' noemden samenwerkingsverbanden voornamelijk ondersteuning in de fase van schoolkeuze en de overgang. Dit betreft enerzijds voorlichting en advies aan leerlingen en ouders over schoolkeuze en passend aanbod op verschillende scholen. Anderzijds gaat het om advies aan vo-scholen over de ondersteuningsbehoeften van de leerling en om het faciliteren van kennisoverdracht. Deze advisering wordt voornamelijk uitgevoerd door de samenwerkingsverbanden vo. Twee samenwerkingsverbanden geven aan dat de ondersteuning is gericht op executieve functies die leerlingen nodig hebben in het voortgezet onderwijs.

Figuur 2.10 Ontwikkelingsgebieden waarop de ondersteuning/begeleiding van leerlingen (en hun ouders) is gericht ($n=62$, alleen samenwerkingsverbanden die aangeven samen te werken rondom ondersteuning/begeleiding van leerlingen (en hun ouders))

Gevraagd naar hoe intensief de geboden ondersteuning aan leerlingen (en hun ouders) is, wordt door samenwerkingsverbanden het vaakst aangegeven dat dit zo lang als nodig gebeurt. Slechts een klein deel van de samenwerkingsverbanden geeft aan dat de ondersteuning vooral eenmalige ondersteuning betreft. Zie ook Figuur 2.11.

Figuur 2.11 Intensiteit van ondersteuning/begeleiding aan leerlingen (en hun ouders)
(n=62, percentage van aantal samenwerkingsverbanden dat aangeeft dat ondersteuning op deze ontwikkelingsgebieden gericht is)

2.8 Rol van de ouder- en jeugdsteunpunten

Samenwerkingsverbanden hebben (sinds 1 januari 2025) de wettelijke taak te zorgen voor een ouder- en jeugdsteunpunt.⁹ Dit steunpunt informeert ouders en leerlingen over passend onderwijs en ondersteunt hen. Hierbij staat het belang van de leerling centraal. Samenwerkingsverbanden gebruiken de informatie en signalen die bij het steunpunt binnenkomen voor hun beleidsontwikkeling.

We stelden samenwerkingsverbanden de vraag in hoeverre de ouder- en jeugdsteunpunten een rol spelen in de samenwerking met (een) ander(e) samenwerkingsverband(en) bij de overgang van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte van het po naar het vo. Zo'n 10% van de samenwerkingsverbanden geeft aan dat het ouder- en jeugdsteunpunt nog in ontwikkeling is en daarom op het moment van invullen van de vragenlijst geen rol speelt in de samenwerking. Voor ongeveer 35% van de samenwerkingsverbanden geldt dat er wel een ouder- en jeugdsteunpunt is, maar dat de rol van dit punt minimaal is of dat het geen rol speelt bij de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden bij de overgang van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte van het po naar het vo. Ongeveer een vijfde van de samenwerkingsverbanden geeft aan dat ze één gezamenlijk ouder- en jeugdsteunpunt hebben ingericht voor het samenwerkingsverband po en het samenwerkingsverband vo, of in een enkel geval zelfs voor meerdere samenwerkingsverbanden in een regio. Door een aantal van hen wordt deze gezamenlijke organisatie van het ouder- en jeugdsteunpunt expliciet genoemd als een mooi voorbeeld van een samenwerking.

Een deel van de samenwerkingsverbanden schetst ook op welke manier het ouder- en jeugdsteunpunt een rol heeft in de samenwerking rond de overgang po-vo voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. Dat is in veel gevallen op casusniveau. Wanneer ouders bij het ouder- en jeugdsteunpunt om informatie over de overstap van po naar vo vragen, is het steunpunt betrokken bij een eventuele samenwerking die plaatsvindt tussen een samenwerkingsverband po en een samenwerkingsverband vo. Sommige samenwerkingsverbanden

⁹ Het ouder- en jeugdsteunpunt is onderdeel van de Wet versterking positie van ouders en leerlingen in passend onderwijs en van de Verbeteraanpak passend onderwijs.

noemen dat het ouder- en jeugdsteunpunt ook een signalerende functie heeft voor de samenwerking op dit gebied: zij horen van ouders en jongeren waar een (informatie)behoefte ligt of eventuele knelpunten in de overstap zich voordoen en kunnen de samenwerkingsverbanden vervolgens voeden met deze informatie ten behoeve van verdere beleidsontwikkelingen.

Uit het overige deel van de antwoorden wordt niet precies duidelijk of en op welke wijze het ouder- en jeugdsteunpunt eventueel een rol speelt in de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden.

2.9 Voorbeelden van samenwerking

We stelden de samenwerkingsverbanden passend onderwijs ook de vraag of zij een voorbeeld konden geven van de samenwerking die plaatsvindt tussen hun samenwerkingsverband en een of meerdere andere samenwerkingsverbanden. Hierop volgde veelal een kort antwoord waaruit blijkt dat samenwerking vorm krijgt door:

- gezamenlijke afspraken te hanteren over de overdracht van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte van het po naar het vo;
- leerlingen en ouders gezamenlijk voorlichting te geven over de overstap van het po naar het vo (in de vorm van een gezamenlijke website, ouderavonden of een scholenmarkt bijvoorbeeld);
- zowel iemand namens het samenwerkingsverband po als het samenwerkingsverband vo aan te laten sluiten bij een gezamenlijk overleg (zoals het multidisciplinair overleg) waarin wordt besproken welke ondersteuning een specifieke leerling bij de overstap nodig heeft en welke school/scholen een passende plek kunnen bieden;
- functionarissen of een werkgroep/commissie aan te wijzen die vanuit het samenwerkingsverband (of namens de samenwerkingsverbanden samen) bekijken welke ondersteuning een specifieke leerling bij de overstap nodig heeft;
- ambulante begeleiders en/of arrangementen beschikbaar te stellen aan specifieke leerlingen die starten in het po en doorlopen bij aanvang in het vo.

Soms werd een uitgebreider antwoord gegeven op de vraag naar een voorbeeld van samenwerking. We lichten hier een aantal voorbeelden uit waarvan we denken dat deze mogelijk helpend zijn voor andere samenwerkingsverbanden passend onderwijs.

Voorbeeld 1

Een leerling met een leer- en gedragsstoornis staat op het punt de overstap te maken van de basisschool naar het voortgezet onderwijs. De basisschool werkt samen met de ouder(s), de ondersteuningscoördinator van de toekomstige middelbare school en een intern begeleider van het samenwerkingsverband. Er wordt een gezamenlijk plan opgesteld waarin de specifieke ondersteuningsbehoeften van de leerling worden vastgesteld, zoals extra begeleiding bij het plannen van huiswerk, sociale vaardigheidstrainingen en structurele rustmomenten. Er vindt een gesprek plaats met de ouders om hen te informeren over de beschikbare ondersteuning op de nieuwe school, zodat zij weten welke mogelijkheden er zijn en hoe zij hun kind kunnen ondersteunen in de overgang. Tijdens een bezoek aan de middelbare school krijgt de leerling een rondleiding en maakt kennis met de nieuwe omgeving. Ook is er een overdracht van relevante informatie, zoals het leerlingdossier, tussen de basisschool en de middelbare school, zodat de nieuwe school zich goed kan voorbereiden op de zorg en begeleiding die de leerling nodig heeft. Daarnaast is er afgesproken dat de leerling tijdens de eerste weken van de brugklas een mentor heeft die regelmatig contact onderhoudt met zowel de leerling als de ouders om te zorgen voor een soepele overgang en om eventuele problemen snel te signaleren en aan te pakken. De ouders kunnen op vaste momenten een gesprek aanvragen om de voortgang te bespreken en bij te sturen indien nodig.

Voorbeeld 2

Er worden speciale overdrachtsbijeenkomsten georganiseerd voor mentoren en leraren van de ontvangende school. Hier kunnen de leraren en mentor van de nieuwe school in gesprek gaan met de intern begeleiders of zorgteams van de vorige school. Tijdens deze bijeenkomst worden de specifieke behoeften van de leerlingen besproken, en kunnen leraren ervaringen en strategieën uitwisselen die hebben gewerkt bij de vorige school. Dit helpt leraren zich voor te bereiden op het werken met deze leerlingen.

Voorbeeld 3

Project 'Zachte landing' wordt genoemd als zijnde een voorbeeld van samenwerking tussen samenwerkingsverbanden passend onderwijs. Op het internet vinden wij het volgende over dit project¹⁰:

Voor een kwetsbare leerling is de overdracht tussen scholen via de tafeltjesmiddag niet altijd voldoende om een succesvolle start te maken op het voortgezet onderwijs. Daar is soms meer voor nodig. Wij organiseren de zachte landing voor leerlingen – en hun ouders – die door een extra ondersteuningsvraag een duwtje in de rug nodig hebben.

Dit is wat we doen:

- *We helpen de leerling vanuit een gecoördineerd proces om sterker te starten in het voortgezet onderwijs.*
- *We zorgen ervoor dat de informatie over de onderwijsbehoeften van de leerling bij de juiste mensen op het voortgezet onderwijs terecht komt.*
- *We kijken de eerste weken van het kind op de vo-school mee. Als de leerling of school het nodig heeft bieden we meer handvatten.*

Het project richt zich op leerlingen met cognitieve vaardigheden en persoonlijkheidskenmerken passend bij een hoogbegaafdheidsprofiel. Zij ondervinden moeilijkheden op het gebied van leren of op sociaal emotioneel gebied. Hierdoor staan voor de leerling het zelfvertrouwen, het welbevinden of de prestaties onder druk.

Deze leerlingen komen in aanmerking:

Een leerling komt in aanmerking voor het project zachte landing als er sprake is van één van de onderstaande drie ondersteuningsvragen:

- *Bij de leerling is hoogbegaafdheid vastgesteld en er is sprake van een probleem (zonder diagnose)*
- *Bij de leerling is een diagnose gesteld en de leerling toont daarnaast kenmerken van hoogbegaafdheid (hoogbegaafdheid is al dan niet vastgesteld middels een intelligentietest)*
- *De leerling is dubbel versneld en gaat nu extreem jong naar het voortgezet onderwijs*

Voorbeeld 4

Brochure 'De brug over' wordt genoemd als zijnde een voorbeeld van samenwerking tussen een samenwerkingsverband po en een samenwerkingsverband vo. Op het internet vonden wij de brochure die een leidraad vormt voor betrokkenen bij de overstap van leerlingen van het po naar het vo. Het doel van de leidraad is om betrokkenen zo volledig mogelijk te informeren over de gezamenlijke afspraken en activiteiten van de samenwerkingsverbanden om leerlingen goed te laten starten in het vo. In de brochure staan afspraken en activiteiten die op alle leerlingen van toepassing zijn en staan in een apart hoofdstuk de afspraken en activiteiten die van toepassing zijn op leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte. De volledige brochure kunt u [hier](#) bekijken.

Voorbeeld 5

Enkele samenwerkingsverbanden wijzen op het stappenplan 'Route A' met bijbehorende poster als zijnde een voorbeeld van samenwerking tussen een samenwerkingsverband po en een samenwerkingsverband vo. Over Route A wordt in de vragenlijst het volgende aangegeven:

¹⁰ [Zachte Landing & HB Kopklas - Binnenplaats](#)

Route A start laagdrempelig eind groep 6 van de basisschool. Scholen kunnen dan al contact opnemen met het samenwerkingsverband om (anoniem) leerlingen te bespreken. Deze leerlingen worden in groep 7 gevolgd en het OKR [lees: onderwijskundig rapport] wordt gezien als werkdocument waarin de leerkracht van groep 7 aan het einde van het schooljaar een start maakt. In oktober van groep 8 worden de leerlingen ingeschreven voor een gesprek met de vo school. Voor de kerstvakantie zijn de gesprekken gevoerd. Waar nodig kan er in januari of februari nog een extra gesprek plaatsvinden waarbij altijd het samenwerkingsverband aansluit.

Meer informatie over Route A vinden we op het internet. Hier staat beschreven dat Route A er is voor leerlingen waarbij een vroegtijdige verkenning gewenst is in verband met een aanvullende ondersteuningsbehoefte. Samenwerkingsverbanden po en vo ontwikkelden voor hen een poster waarin de te doorlopen stappen zijn opgenomen die nodig zijn om te zorgen voor een soepele overgang. Voor de scholen ontwikkelden zij een poster, die [hier](#) is te zien. Voor ouders ontwikkelden zij eveneens een poster, die [hier](#) te vinden is.

Voorbeeld 6

In het kader van het stimuleren van schoolaanwezigheid met een positieve, preventieve brede aanpak wordt de MAZL-aanpak door meerdere respondenten genoemd als zijnde een aanpak waarmee hun samenwerkingsverband werkt in samenwerking met andere samenwerkingsverbanden. Meer informatie over de aanpak is te lezen op [deze website](#).

Voorbeeld 7

Een van de samenwerkingsverbanden wijst in het kader van goede voorbeelden van samenwerking tussen samenwerkingsverbanden po en vo bij de overgang van kwetsbare leerlingen op de *drieperspectievenmeting* die gebruikt kan worden. Op internet vinden we meer informatie over deze meting. Kinderen, ouders en de school kunnen wanneer de leerling in groep 6 of 7 zit een tool gebruiken waarmee de competenties en vaardigheden die nodig zijn in het vo voor een leerling in beeld worden gebracht. In groep 7 en 8 kan vervolgens worden gewerkt aan deze vaardigheden ter voorbereiding van een goede overgang naar het vo. Wanneer een leerling, ouder(s) en de school er niet uitkomen welke verwijzing passend is, dan kan een vo-functionaris van het samenwerkingsverband worden ingeschakeld. Meer informatie over de werkwijze is [hier](#) te vinden.

3 Meerwaarde en aandachtspunten

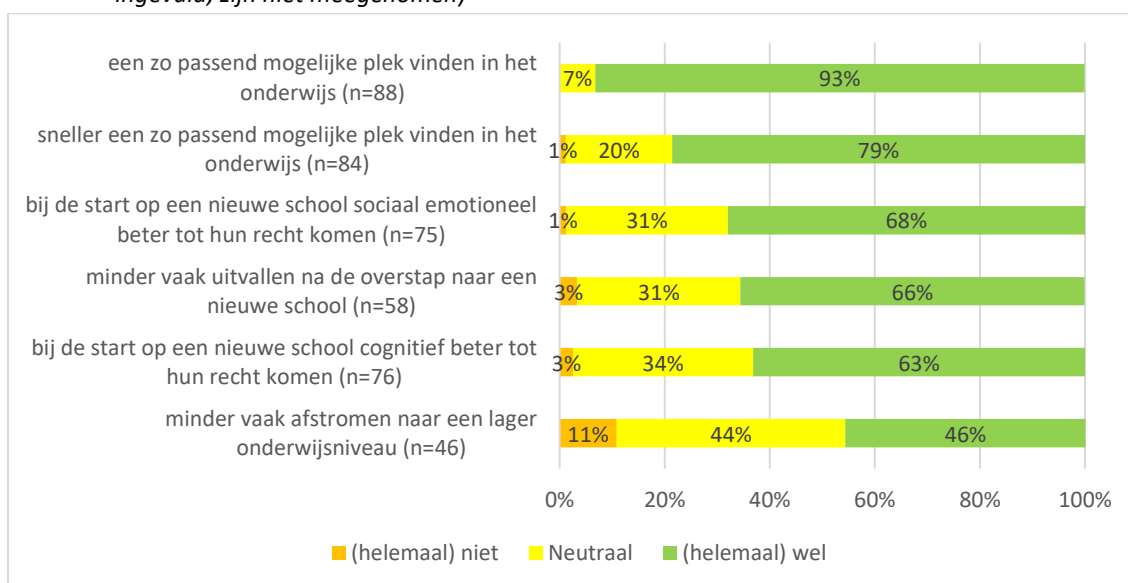
In dit hoofdstuk gaan we in op de vraag in hoeverre de samenwerking eraan bijdraagt dat leerlingen tot hun recht komen, een ononderbroken ontwikkelingsproces doormaken en een zo passend mogelijke plek krijgen. Zijn samenwerkingsverbanden tevreden over de samenwerking en welke succesfactoren en knelpunten doen zich voor?

3.1 Gepercipieerde opbrengsten van samenwerking

Samenwerkingsverbanden passend onderwijs spannen zich in om ervoor te zorgen dat leerlingen tot hun recht komen in het onderwijs, een ononderbroken ontwikkelingsproces doormaken en een zo passend mogelijke plek krijgen in het onderwijs. Samenwerking met andere samenwerkingsverbanden bij de overgang van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte van primair naar voortgezet onderwijs kan helpen om deze doelen te realiseren. Om zicht te krijgen op hoe de samenwerkingsverbanden dit ervaren, hebben we hen enkele stellingen voorgelegd. In Figuur 3.1 maken we per doel zichtbaar in hoeverre samenwerkingsverbanden ervaren dat de samenwerking bijdraagt aan het behalen van dat doel.

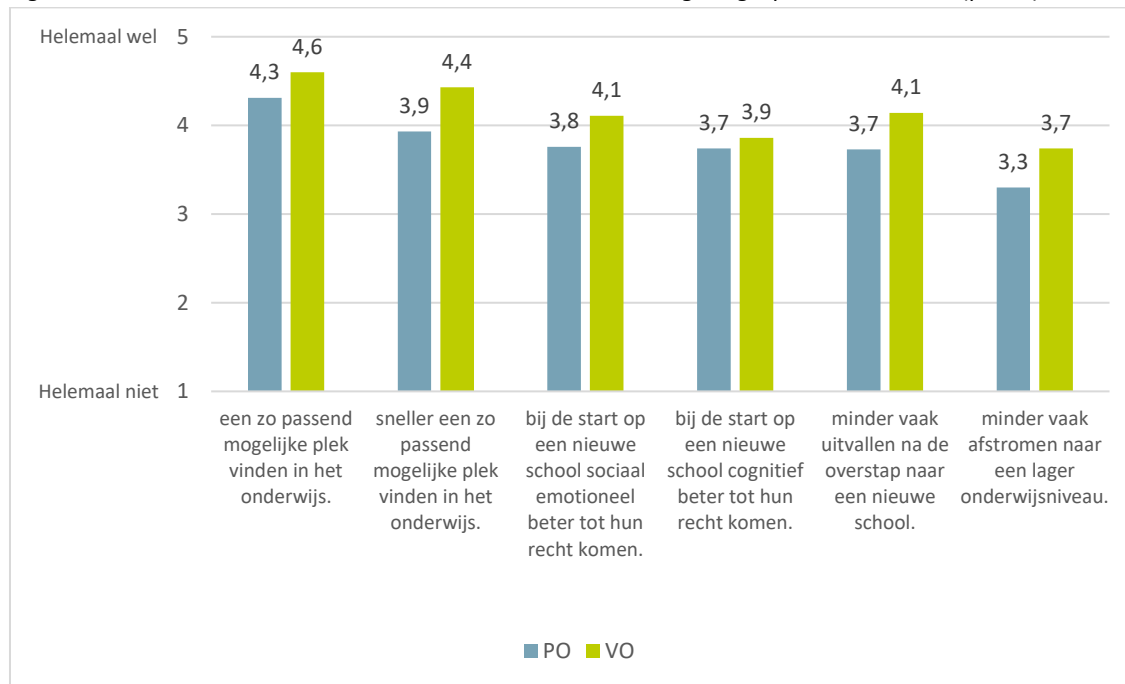
Ruim 90% van de samenwerkingsverbanden die de vragenlijst hebben ingevuld en samenwerken is van mening dat de samenwerking bij de overgang van po naar vo van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte bijdraagt aan het vinden van een zo passend mogelijke plek in het onderwijs. Bijna 80% van de samenwerkingsverbanden meent dat de samenwerking eraan bijdraagt dat er sneller een zo passend mogelijke plek in het onderwijs wordt gevonden. Ongeveer twee derde van de samenwerkingsverbanden ervaart dat de samenwerking ervoor zorgt dat leerlingen bij de start op een nieuwe school sociaal-emotioneel en/of cognitief beter tot hun recht komen en dat leerlingen minder vaak uitvallen na de overstap naar een nieuwe school. Samenwerkingsverbanden zijn er gemiddeld genomen minder van overtuigd dat de samenwerking het afstromen van leerlingen naar een lager onderwijsniveau kan verminderen. Ruim twee vijfde van de samenwerkingsverbanden staat neutraal tegenover de stelling en een tiende denkt niet dat de samenwerking afstromen vermindert.

Figuur 3.1 Ervaren meerwaarde: in hoeverre draagt de samenwerking eraan bij dat leerlingen met een ondersteuningsbehoefte... (samenwerkingsverbanden die 'weet ik niet/geen zicht op' hebben ingevuld, zijn niet meegenomen)

Figuur 3.2 laat de ervaren meerwaarde per type samenwerkingsverband (po, vo) zien. Daarin valt op dat de door samenwerkingsverbanden in het vo ervaren meerwaarde iets hoger is dan die van samenwerkingsverbanden in het po. Uit een t-toets voor gemiddelden blijkt dat echter dat de verschillen in gemiddelden op geen van de opbrengsten tussen po en vo significant is. Dit suggereert dat deze verschillen niet representatief zijn voor de praktijk.

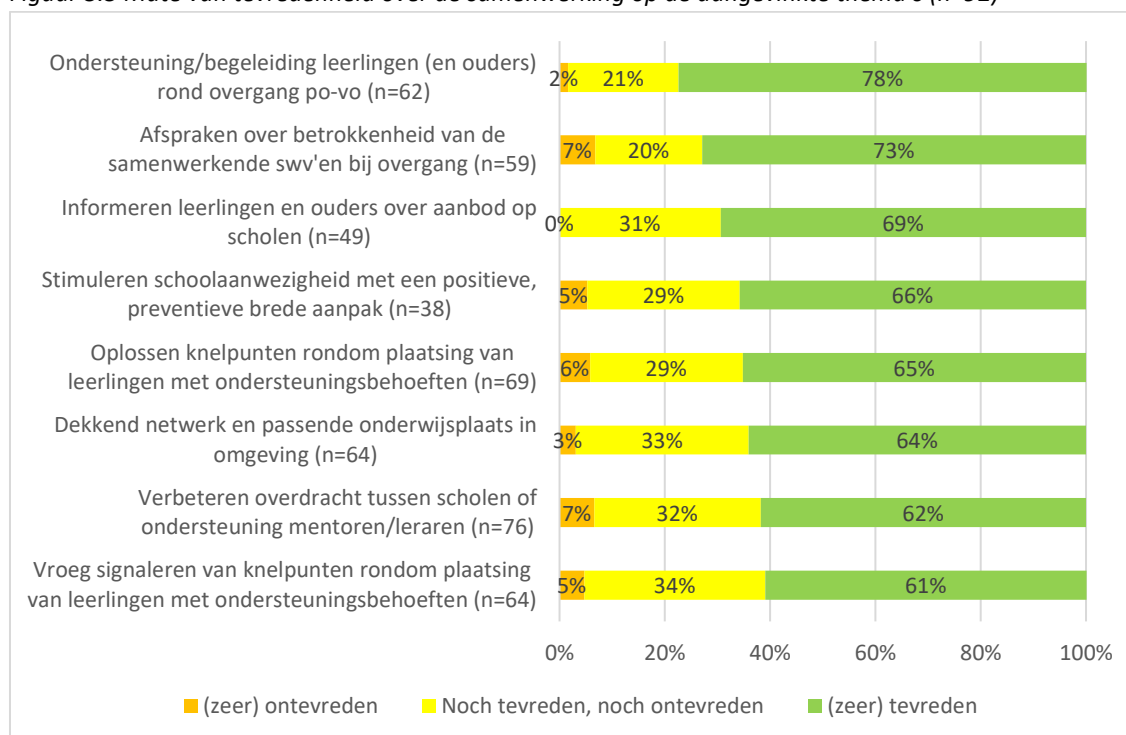
Figuur 3.2 Gemiddelde ervaren meerwaarde van samenwerking, uitgesplitst naar sector (po/vo)

3.2 Mate van tevredenheid over samenwerking

Zoals we in het vorige hoofdstuk beschreven, vroegen we de samenwerkingsverbanden aan welke thema's zij samenwerken met andere samenwerkingsverbanden. Bij de door hen gekozen thema's stelden we ze vervolgens de vraag in hoeverre zij tevreden zijn over de samenwerking rond het thema. In Figuur 3.3 hebben we de antwoorden op deze vraag weergegeven in percentages. Voor de samenwerking op alle thema's geldt dat samenwerkingsverbanden - zowel po als vo - overwegend (zeer) tevreden zijn: voor alle thema's is namelijk tenminste 60% van de samenwerkingsverbanden (zeer) tevreden over de samenwerking die hierop plaatsvindt. Tegelijkertijd is te zien dat voor alle thema's geldt dat een vijfde tot een derde van de samenwerkingsverbanden noch tevreden, noch ontevreden is over de samenwerking op deze thema's en er dus ruimte voor versterking van de samenwerking lijkt te zijn.

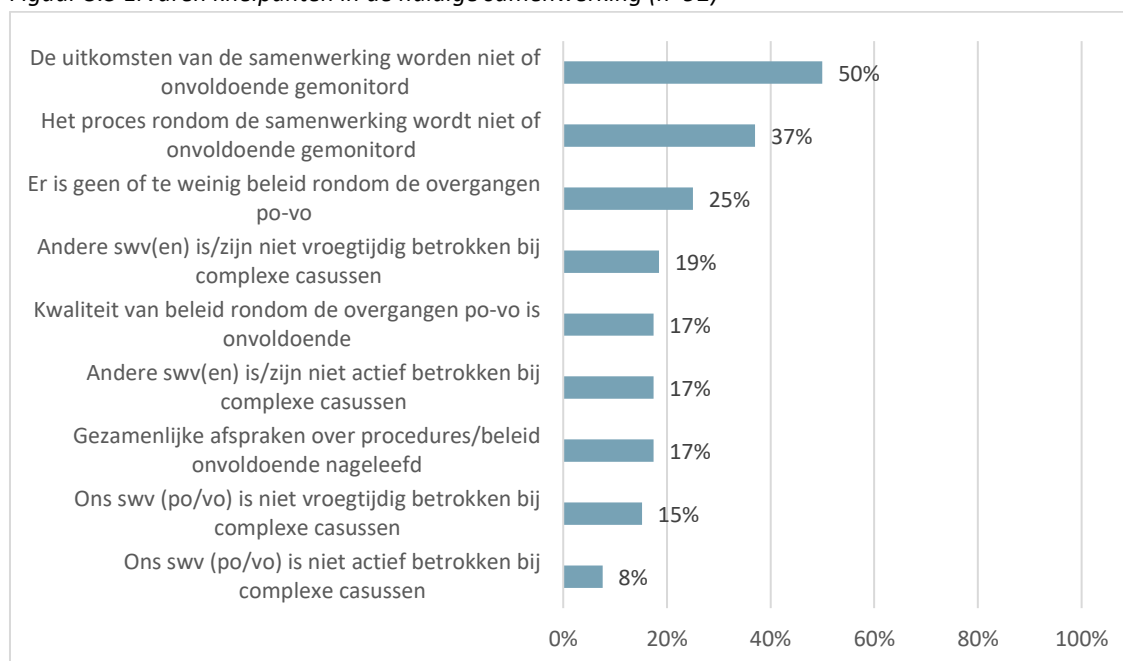
Figuur 3.3 Mate van tevredenheid over de samenwerking op de aangevinkte thema's (n=92)

3.3 Knelpunten bij samenwerking

We stelden de samenwerkingsverbanden ook een vraag naar de ervaren knelpunten in de samenwerking met (een) ander(e) samenwerkingsverband(en). De helft van de samenwerkingsverbanden heeft daarbij aangevinkt dat er geen of onvoldoende monitoring is van opbrengsten van de samenwerking rondom de overstap po-vo. Daarna wordt het vaakst aangevinkt dat het proces van samenwerking niet of onvoldoende gevolgd wordt. Een kwart van de samenwerkingsverbanden ervaart een gebrek aan beleid rond de overgang po-vo. Daarbij is niet duidelijk of respondenten eigen beleid missen, beleid van andere samenwerkingsverbanden of beleid van het ministerie, omdat hier niet naar is gevraagd. De andere knelpunten die samenwerkingsverbanden konden kiezen, werden minder vaak aangevinkt.

Figuur 3.5 Ervaren knelpunten in de huidige samenwerking (n=92)

Naast de voorgelegde knelpunten die door samenwerkingsverbanden werden aangevinkt, worden nog andere knelpunten genoemd. Het gaat dan met name om:

- **Verschillende visies.** Volgens een deel van de samenwerkingsverbanden komt de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden niet (goed) van de grond omdat de visie van de betrokken samenwerkingsverbanden uiteenloopt. De visie kan op verschillende zaken betrekking hebben: het kan gaan over een visie op wat er moet gebeuren om de benodigde ondersteuning te realiseren, een visie op de rol die een samenwerkingsverband heeft om die ondersteuning te realiseren en een visie op de benodigde samenwerking tussen samenwerkingsverbanden om te voorzien in de benodigde ondersteuning.
- **Verschillende sturingsmodellen.** Sommige samenwerkingsverbanden geven aan dat het ingewikkeld kan zijn om samenwerking te realiseren wanneer een van de samenwerkingsverband(en) een schoolmodel hanteert. De samenwerking kan in dat geval volgens hen minder goed centraal geregeld worden.¹¹
- **Verschillende regiogebieden.** Een ander knelpunt is dat de regio's die samenwerkingsverbanden beslaan niet altijd overeenkomen met de regio's die worden gehanteerd voor de zorg en dat de benodigde afstemming met zorgpartners (die bij kwetsbare leerlingen vaak nodig is) hierdoor ingewikkeld verloopt.
- **Druk op financiële middelen voor ondersteuning.** De druk op financiële middelen voor ondersteuning wordt door enkele respondenten ook aangestipt als knelpunt, zowel middelen vanuit de Jeugdwet (via gemeenten) als voor passend onderwijs (via samenwerkingsverbanden). De groei van het gespecialiseerd onderwijs zorgt er bijvoorbeeld voor dat minder middelen overblijven om aan andere thema's te besteden, waaronder de samenwerking.
- **Tijd en invloedssfeer beperkt.** Verder geven enkele samenwerkingsverbanden aan dat er veel tijd nodig is om beleid in de praktijk te brengen en dat 'de uitvoering' vooral bij de scholen en schoolbesturen ligt en dat de samenwerkingsverbanden slechts af en toe invliegen. Enkele samenwerkingsverbanden

¹¹ Dit lijkt in tegenspraak met resultaten in paragraaf 2.3 waaruit blijkt dat samenwerkingsverbanden die een schoolmodel hanteren naar eigen zeggen juist vaak structureel samenwerken met (een) ander(e) samenwerkingsverband(en). We lichten dit punt verder toe in hoofdstuk 4.

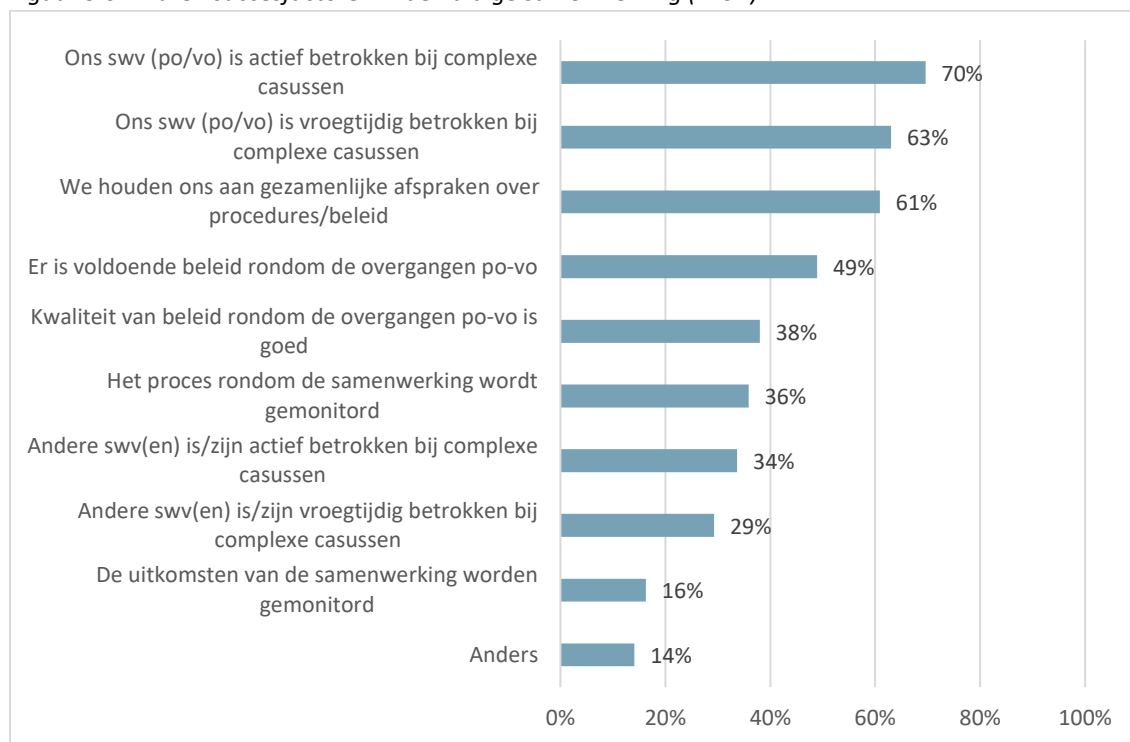
noemen daarbij dat de veranderingen in het landelijk beleid de nodige aandacht van hen vragen waardoor men niet altijd de ruimte ervaart om (daarnaast) aan de samenwerking te werken.

- **Aannamebeleid voortgezet onderwijs.** Tot slot wordt een enkele keer genoemd dat er onvoldoende plaats is in het vo en dat er voor het vo verschillende aannameroutes in verschillende gemeenten zijn.

3.4 Succesfactoren in de samenwerking

Samenwerkingsverbanden konden aanvinken welke succesfactoren zij in het proces van samenwerken ervaren (dat wat goed gaat). De meeste samenwerkingsverbanden ervaren de eigen actieve betrokkenheid bij complexe casussen in de overstap po-vo als een succesfactor. In iets mindere mate geldt dit ook voor vroegtijdige betrokkenheid, evenals het nakomen van gezamenlijke afspraken over procedures en beleid. Ongeveer de helft van de samenwerkingsverbanden ervaart voldoende beleid als succesfactor. De kwaliteit van beleid, het monitoren van de samenwerking, actieve en vroegtijdige betrokkenheid van andere samenwerkingsverbanden bij complexe casussen en monitoring van opbrengsten zijn minder aangevinkt. Onder de categorie 'Anders' hebben samenwerkingsverbanden onder andere genoemd dat er goede samenwerking is tussen medewerkers van de samenwerkingsverbanden, dat er vaste overlegmomenten zijn, dat men elkaar weet te vinden en dat de lijnen kort zijn, en dat er veel betrokkenheid en bereidheid is tot samenwerken. Een enkele keer is monitoring van de samenwerking (bijvoorbeeld door terugkoppeling van het vo naar het po na de overstap van leerlingen met ondersteuningsbehoeften) en aandacht voor borging van gemaakte afspraken genoemd.

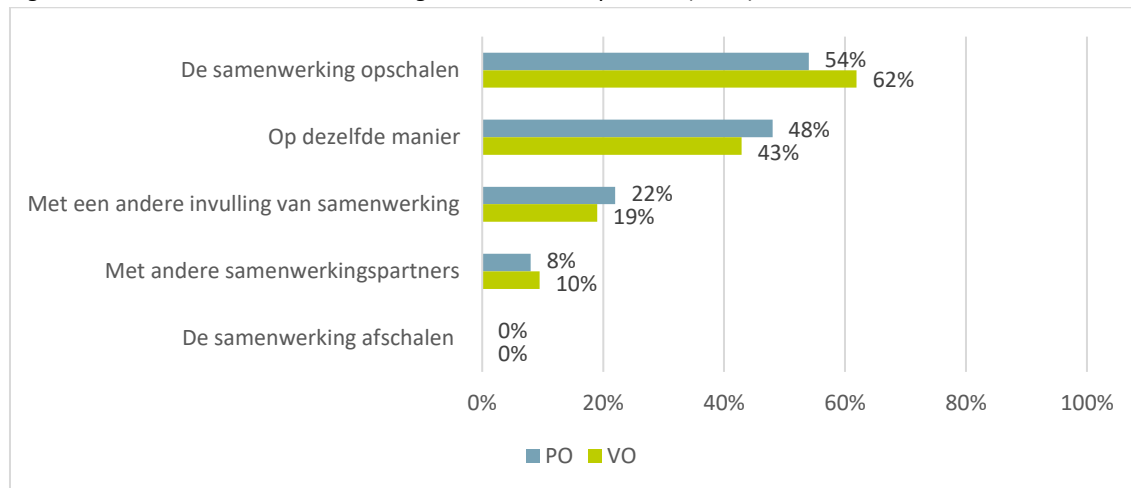
Figuur 3.6 Ervaren succesfactoren in de huidige samenwerking (n=92)

3.5 Vervolgen van samenwerking

Tot slot stelden we samenwerkingsverbanden passend onderwijs de vraag hoe ze de komende periode verder willen met de samenwerking bij de overgang van po naar vo van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. Figuur 3.7 laat zien dat geen enkel samenwerkingsverband aangeeft de bestaande samenwerking te willen afschalen. Een deel van de samenwerkingsverbanden wil de samenwerking op dezelfde manier voortzetten of op bepaalde onderdelen opschalen en andere onderdelen op dezelfde manier blijven invullen. Een klein aantal wil de samenwerking (ook) anders invullen of met andere partners gaan samenwerken.

Figuur 3.7 Wensen voor samenwerking in de komende periode (n=92)

Bij de toelichting op de vraag naar hoe samenwerkingsverbanden in de toekomst verder willen met de samenwerking, geeft ongeveer de helft van de samenwerkingsverbanden aan dat beleid met betrekking tot de samenwerking met andere samenwerkingsverbanden ontwikkeld is en al in meer of mindere mate is vertaald naar de uitvoering ervan en dat ze met de in gang gezette ontwikkelingen verder zullen gaan.

De andere helft beschrijft in de toelichting dat ze de samenwerking verder willen ontwikkelen of willen intensiveren. Daarbij geeft een deel van de samenwerkingsverbanden aan dat ze hierbij een specifieke leeftijdsgroep op het oog hebben (leerlingen van 10 tot 12 jaar oud of leerlingen van 10 tot 14 jaar oud) of zich op specifieke thema's willen richten (zoals schoolaanwezigheid).

Ook noemen veel samenwerkingsverbanden dat ze de samenwerking willen versterken door ketenpartners meer te betrekken bij de samenwerking. Een aantal benoemt dat ze (op termijn) een gezamenlijk ondersteuningsplan wil opstellen, gezamenlijk personeel voor de overstap in dienst wil nemen of een gezamenlijke commissie voor toelaatbaarheidsverklaringen wil inrichten.

Tot slot geeft een deel van de samenwerkingsverbanden aan dat zij de komende tijd aandacht zullen besteden aan het monitoren van de ontwikkelingen die al in gang zijn (of worden) gezet, zodat zij kunnen zien of inspanningen tot het gewenste resultaat leiden.

4 Optimaliseren van samenwerking

Om antwoord te geven op de vraag hoe samenwerkingsverbanden passend onderwijs de samenwerking rond leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte bij de overgang van po naar vo kunnen optimaliseren, blikken we eerst terug op de voorgaande hoofdstukken. Hierin is besproken in hoeverre samenwerkingsverbanden samenwerken, of de samenwerking bijdraagt aan een betere overgang po-vo van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte en welke aandachtspunten er zijn. Het gaat hierbij om de percepties van de samenwerkingsverbanden die hebben deelgenomen aan de peiling. Vervolgens bespreken we enkele mogelijkheden voor doorontwikkeling van samenwerking op dit gebied.

4.1 Huidige samenwerking

De onderzoeksresultaten laten zien dat een meerderheid van de samenwerkingsverbanden po en vo samenwerkt met één of meer andere samenwerkingsverbanden rond de overgang van po naar vo van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte.¹² Daarbij werken de meeste samenwerkingsverbanden po samen met één samenwerkingsverband vo en omgekeerd. De samenwerking is vaak structureel van aard, maar incidentele samenwerking komt ook voor. De samenwerking is gericht op verschillende soorten overgangen, dus bijvoorbeeld de overgang van regulier basisonderwijs naar regulier voortgezet onderwijs maar ook van regulier basisonderwijs naar voortgezet speciaal onderwijs. De samenwerking krijgt onder andere vorm door betrokkenheid van samenwerkingsverbanden bij individuele casussen, uitwisseling en afstemming van beleid, en vormgeving en uitvoering van gezamenlijk beleid. Met de samenwerking wordt vooral gewerkt aan het verbeteren van de overdracht van leerlingen van de ene naar de andere school, het vroeg signaleren en oplossen van knelpunten rond plaatsing en het realiseren van een dekkend netwerk.

De ouder- en jeugdsteunpunten lijken over het algemeen (nog) geen grote rol te spelen in de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden bij de overgang van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. Dit geldt overigens niet voor samenwerkingsverbanden die een gezamenlijk steunpunt hebben ingericht voor po en vo. Deze gezamenlijke steunpunten zijn betrokken bij individuele leerlingen en hebben een signalerende functie waarmee ze een rol spelen in de beleidsontwikkeling op het gebied van samenwerking rond de overgang po-vo.

Van een klein deel van de samenwerkingsverbanden weten we zeker dat ze niet met andere samenwerkingsverbanden samenwerken om de overgang van po naar vo van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte te versoepelen. Dit betekent echter niet dat leerlingen binnen deze samenwerkingsverbanden geen goede overstap kunnen maken. Een meerderheid van deze samenwerkingsverbanden werkt namelijk wél samen met andere partners rond de overgang van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte, bijvoorbeeld met (gespecialiseerde) scholen en gemeenten (jeugdhulp). Mogelijk dragen deze samenwerkingen eraan bij dat leerlingen met een ondersteuningsbehoefte een goede start kunnen maken na de overstap naar een nieuwe school.

De meeste samenwerkingsverbanden zijn tevreden over de samenwerking. Zij zijn bijna allemaal van mening dat de samenwerking bijdraagt aan het (sneller) vinden van een zo passend mogelijke plek in het onderwijs. Een groot deel merkt ook dat de samenwerking ervoor zorgt dat leerlingen bij de start op een nieuwe school op sociaal-emotioneel en/of cognitief gebied beter tot hun recht komen en dat leerlingen minder vaak uitvallen na de overstap naar een nieuwe school.

¹² Zowel binnen de responsgroep betreft het een meerderheid als wanneer we de respons afzetten tegen de gehele populatie samenwerkingsverbanden (waaronder de samenwerkingsverbanden die de vragenlijst niet invulden). Daarmee weten we zeker dat 50 van de 76 samenwerkingsverbanden po en 42 van de 75 samenwerkingsverbanden vo op dit gebied samenwerken met andere samenwerkingsverbanden.

4.2 Ontwikkelen van samenwerking

De meeste samenwerkingsverbanden werken samen rond de overgang van po naar vo van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte en dit helpt leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte om een soepele overgang van po naar vo te maken. Deze samenwerkingsverbanden zijn van plan om de huidige samenwerking voort te zetten en/of te intensiveren. Samenwerkingsverbanden die in dit kader (nog) niet met een ander samenwerkingsverband samenwerken, werken doorgaans wel met andere partners samen om de overgang van po naar vo te vergemakkelijken voor kwetsbare leerlingen.

Hoewel de huidige samenwerking redelijk voldoet aan de omschrijving van ‘optimale samenwerking’ zoals de overheid deze in dit verband hanteert¹³, is er altijd ruimte voor verbetering. Aanknopingspunten voor het optimaliseren van de samenwerking zijn onder andere te vinden in de voorbeelden van samenwerking die samenwerkingsverbanden zelf geven (paragraaf 2.9). Daarnaast gelden meer algemene adviezen en uitgangspunten voor een succesvolle samenwerking (binnen passend onderwijs), zoals het zorgen voor een gezamenlijke visie en doelen, helder beleid, een duidelijke rol- en taakverdeling, toewijding en gedragen urgentie, aandacht voor monitoring en evaluatie, zorgvuldige communicatie (vaste overlegmomenten, korte lijnen) en het voldoen aan randvoorwaarden zoals het hebben van voldoende tijd en financiële middelen.¹⁴ Op basis van de uitkomsten van de peiling (met name de genoemde knelpunten en succesfactoren) doen we enkele aanvullende suggesties voor het optimaliseren van de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden passend onderwijs rond de overgang van po naar vo van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte.

1. Inzetten op gezamenlijk beleid en gedeelde verantwoordelijkheid

Inzetten op gezamenlijk beleid van samenwerkingsverbanden en het vastleggen van ieders rol en taak binnen een gedeelde verantwoordelijkheid voor de overgang van po naar vo van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte kunnen bijdragen aan versteviging van de samenwerking. Sommige samenwerkingsverbanden (po en vo) werken al intensief samen (op allerlei terreinen) en hebben hun visie en aanpak vastgelegd in een gezamenlijk ondersteuningsplan. Het vastleggen van gezamenlijke afspraken in een gezamenlijk document over de overgang van leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, kan samenwerking vanzelfsprekender maken. Denk bijvoorbeeld aan afspraken rond loting in het vo vanwege de mogelijk belemmerende uitwerking voor deze leerlingen of afspraken rond een vervroegde overgang vanwege onduidelijkheid in verantwoordelijkheden voor po en vo die dit met zich mee kan brengen. Ook het inrichten van een gezamenlijk team (vrijmaken van capaciteit) dat zich richt op de overgang rond leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte is een mogelijkheid om de samenwerking te optimaliseren.

2. Beleid blijvend onder de aandacht brengen

Het regelmatig informeren van betrokkenen (leerlingen, ouders, scholen, zorgpartners) over het beleid rond de overgang van po naar vo voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte is belangrijk, zeker omdat er regelmatig personeelwisselingen plaatsvinden in het onderwijs en bij zorgpartners. Daarnaast is het blijven stimuleren van samenwerking tussen scholen om leerlingen een passende plek te bieden van belang. Om knelpunten te voorkomen of tijdig aan te pakken is het belangrijk dat basisscholen goed op de hoogte zijn van wat scholen in het vo kunnen bieden en beide typen scholen moeten goed in beeld hebben wat voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte nodig is om een succesvolle overstap te maken.

3. Monitoren van samenwerkingsproces en opbrengsten

Het systematisch volgen en evalueren van de samenwerking en wat die samenwerking heeft opgeleverd, geeft input voor verbetering of aanscherping van de gezamenlijke afspraken of aanpak. Door ontwikkelingen die in

¹³ De samenwerking wordt als optimaal beschouwd als deze er concreet aan bijdraagt dat leerlingen bij de overgang van primair naar voortgezet onderwijs de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben om in de nieuwe omgeving tot hun recht te komen en een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doormaken en leerlingen die extra ondersteuning behoeven een zo passend mogelijke plaats krijgen. Gebaseerd op Artikel 18a, lid 2, WPO / Artikel 2.47, lid 2, WVO 2020.

¹⁴ Zie bijvoorbeeld de [IMAGE deelstudie naar samenwerking rond hoogbegaafdheid](#) uit 2023.

gang zijn (of worden) gezet te monitoren wordt (nog) beter zichtbaar of inspanningen tot het gewenste resultaat leiden. Het is belangrijk om zowel het proces als de opbrengsten van de samenwerking te monitoren en resultaten op vooraf afgesproken momenten aan elkaar terug te koppelen zodat er leermomenten worden gecreëerd. Het is raadzaam om bij deze leermomenten ook de ouder- en jeugdsteunpunten te betrekken, aangezien zij naar verwachting goed zicht hebben op de eventuele knelpunten en aandachtspunten die ouders en leerlingen ervaren met betrekking tot de overgang van po naar vo.

4. Samenwerking richten op overstapmoment én overgangperiode

Het geven van aandacht aan het moment van overstappen maar ook aan de periode rond de overgang sluit aan bij de eerder genoemde gezamenlijke verantwoordelijkheid van po en vo (1) en bij het belang van het volgen van het proces en het in kaart brengen van de opbrengsten van de samenwerking (3). Door leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte in de laatste twee jaren van de basisschool gezamenlijk goed in beeld te hebben is eerder duidelijk wat nodig is in het vo en welke scholen dat zouden kunnen bieden. Vervolgens kunnen samenwerkingsverbanden gezamenlijk sturen op een zachte landing in het vo in de vorm van een warme overdracht met complete informatie en benodigde ondersteuning van leerling en ouders tijdens en na de overstap. Het volgen van de leerlingen na het overstapmoment en het verzorgen van een terugkoppeling hierover naar de scholen van herkomst geven betrokkenen informatie over hoe succesvol en duurzaam de overstap is (ofwel in hoeverre de investering in het overgangsproces oplevert wat hiermee wordt beoogd) en waar eventueel nog extra aandacht voor nodig is.

5. Focus op een specifieke doelgroep of thema

Een andere mogelijkheid om samenwerking te intensiveren of op een specifiek punt te verbeteren, is het richten van de samenwerking op een specifieke doelgroep of thema. Landelijk is er inmiddels veel aandacht voor leerlingen met kenmerken van begaafdheid waarbij ook de overgang van po naar vo een kwetsbare fase is. Een ander voorbeeld van een doelgroep wordt gevormd door de 10-14 jarigen. Uit onderzoek naar 10-14 onderwijsinitiatieven (waarbij een vloeiende overgang voor leerlingen van 10 tot 14 jaar centraal staat) blijkt dat sommige initiatieven veel aanmeldingen kregen van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. Dit kan wijzen op een behoefte aan extra aandacht voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte in de overgangperiode van po naar vo (zie ook voorgaande suggestie 4).¹⁵

Voorbeelden van thema's die de samenwerking een impuls of richting kunnen geven, zijn kwaliteit van de overdracht van leerlingen, werken aan de zorgplicht en een dekkend netwerk, voorlichting voor leerlingen en ouders, preventie van uitval, en ondersteuning van leraren en mentoren in het vo.

Tot slot

Samenwerkingsverbanden die hebben deelgenomen aan de peiling hebben bij de mogelijkheden voor het geven van toelichting aangegeven dat een succesvolle overgang van po naar vo van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte niet alleen vraagt om samenwerking tussen samenwerkingsverbanden passend onderwijs maar ook om een breder regionaal perspectief. Sommige ambities zijn alleen waar te maken in afstemming met gemeenten in de jeugdhulpregio. Belemmerend hierbij is dat de jeugdhulp en zorg onder druk staan en dat de grenzen van de jeugdhulpregio's niet overeenkomen met die van de samenwerkingsverbanden. Hierdoor is de aansluiting van onderwijs en zorg niet overal optimaal.

Uit de open antwoorden van samenwerkingsverbanden blijkt ook dat het ingewikkeld kan zijn om samenwerking te realiseren wanneer een van de samenwerkingsverbanden een ander sturingsmodel hanteert. Uit een aantal antwoorden maken we bijvoorbeeld op dat een samenwerkingsverband met een hybride of expertisemodel het als een knelpunt ervaart dat een samenwerkingsverband met een schoolmodel waarmee zij (willen) samenwerken, minder kan investeren in samenwerking op centraal niveau. Samenwerkingsverbanden met een schoolmodel ervaren deze samenwerking mogelijk anders. Bovendien spreken veel samenwerkingsverbanden

¹⁵ Zie het rapport: [Een soepele overgang. Eindrapportage Monitor 10-14 onderwijs](#)

met een schoolmodel van structurele samenwerking met andere samenwerkingsverbanden. De aangesloten schoolbesturen en scholen van deze samenwerkingsverbanden kunnen decentraal maar structureel samenwerken met besturen en scholen van andere samenwerkingsverbanden om te zorgen voor een goede overgang van leerlingen. Kortom, als gevolg van de verschillende inrichtingen van samenwerkingsverbanden is 'samenwerking' nog niet zo eenvoudig te duiden. Verschillende visies op sturing hebben ook gevolgen voor de visie op de rol van een samenwerkingsverband bij het bieden van de benodigde ondersteuning aan leerlingen met een ondersteuningsbehoefte bij de overstap van po naar vo en op de benodigde samenwerking tussen samenwerkingsverbanden om te voorzien in de ondersteuning van leerlingen.

Ontwikkelingen rondom het uniformeren van de werking en positie van samenwerkingsverbanden op termijn, zoals in de Kamerbrief *De volgende stap in de verbetering van passend onderwijs* genoemd zijn¹⁶, zullen de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden waar het gaat om de overgang van kwetsbare leerlingen naar verwachting ten goede komen. Hetzelfde geldt voor de wens om meer uniformiteit en minder fragmentatie in de regio-indeling die in de brief wordt aangehaald. In de tussentijd is het, zeker gezien de context waarin samenwerkingsverbanden uiteenlopend zijn vormgegeven, van belang voor samenwerkingsverbanden om bij samenwerking met andere samenwerkingsverbanden voldoende stil te staan bij de visie op samenwerking en hoe die er in ieders ogen uit dient te zien.

¹⁶ [Kamerbrief van 24 april 2025](#).

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht
t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80
info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, mei 2025

In opdracht van het ministerie van OCW